

Debattartikel publicerad i DN 2009-05-18

”UTAN ETT KVALITETSBEGREPP KAN VI AVSKAFFA KULTURPOLITIKEN”

Kulturutredningen 2009 visar sig även i sina mest visionära ögonblick lida av brist på visioner.

För det här är en kulturutredning som aktivt vill motarbeta konstens möjlighet att vara en utmanande kraft i samhället.

Man ser det i de nya målformuleringarna. Man stryker kvalitetsmålet. Man stryker frihetsmålet. Man lägger dessutom till ett mål, att ”kulturell kompetens och kreativitet används för att bidra till en socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbar utveckling”, som omöjliggör båda dessa strukna mål.

Som försvar har man vid upprepade tillfällen sagt att mål ”ändå bara är ord som inte betyder så mycket”.

Det väsentliga med kvalitetsmålet är inte att någon skulle få för sig att sätta upp ett antal gyllene regler för god konst. Tvärt om: vi kommer aldrig bli helt eniga om vad som är bra och dåligt. Men vi behöver diskutera det. Om och om igen utifrån ständigt nya synvinklar. Det väsentliga med kvalitetsmålet är att det slår fast att det finns värden i konstverk som inte har med marknadens värdering av dessa konstverk att göra. Av detta enkla skäl är kvalitetsbegreppet centralt för kulturpolitiken.

Utan det förvandlas kulturpolitiken till näringslivspolitik. Utan det blir frihet inte konstens frihet, utan marknadens frihet att påverka konsten.

Vill man, som kulturutredningen säger sig vilja göra, värna demokratin, måste man också inse att en verklig demokratisk diskussion bygger på kunskap och en mångfald av väl formulerade röster. Tror kulturutredningen på allvar att marknaden genererar mångfald och kvalitet?

Vi frågar oss:

Varför vågar man inte se skillnad på ett medborgarperspektiv och ett marknadsperspektiv? Varför vågar man inte bredda definitionen av konst, istället för att undvika ordet? Varför vågar man inte fördjupa diskussionen om kvalitet istället för att avskaffa den? Varför vågar man inte se att frihet och marknad inte är samma sak?

Varför vågar en kulturpolitisk utredning vare sig tro på konsten eller på politiken som pådrivande kraft i samhället?

Vi lever i en tid när nästan alla åsikter och uttryck är köpta, och en tid där vi ständigt möts av förenklade budskap om vad det innebär att vara människa. Budskap som låter påskina att det finns en enkel väg till lycka och att det är allas vårt ansvar att göra vårt liv till det perfekta projektet. Detta skapar hos många en konstant känsla av otillfredsställelse, livsstress och misslyckande. Många är osynliga i denna marknadens estetik. Inte minst alla de som av olika anledningar – kulturella, ideologiska, ekonomiska, existentiella - inte kan eller vill delta i det västerländska kapitalistiska projektet.

Konsten i sin ursprungliga form har ett helt annat uppsåt och ett ansvar att aldrig förenkla, vare sig det gäller historiska skeenden eller människor. Det är därför som bra konst oavsett genre kan ge oss den där oersättliga insikten av att livet innehåller både glädje och smärta och att vi för ett ögonblick kan förmå oss se skönheten i detta. Ett slags ofullkomlighetsbejakande. Dessa insikter om livets och människans komplexitet, förståelsen av en annan människa eller sig själv, är nära besläktade med känslan för människovärdet. Det är bland annat därför som konsten och kulturlivet måste vara centralt i en demokrati.

Det är ett stort misslyckande att så många som är med och finansierar konsten och kulturlivet inte känner sig välkomna i det. Man kan inte luta sig tillbaka med att så har det varit i alla tider, och att det inte är alla som utnyttjar ishallarna heller. Den stora kulturpolitiska utmaningen idag är att många faktiskt aldrig fått den kunskap eller de möten med olika konstformer som krävs för att aktivt kunna göra ett val.

Att värna ett medborgarperspektiv borde inte vara att öka marknadskrafternas inflytande över kulturlivet. Utan att ge alla invånare i Sverige den möjligheten.

Vi föreslår att man återremitterar kulturutredningen och tillsätter en ny parlamentarisk utredning som under 3 års tid försöker besvara nedanstående frågor. Remisstiden bör därefter vara 1 år. Under utredningstiden och remissförfarandet höjer man, i väntan på att ett nytt förslag läggs, anslagen till kulturbudgeten med en halv miljard om året!

Vad ska kulturpolitiken ägna sig åt och vad ska den inte ägna sig åt?

Vad är skillnaderna mellan konstpolitik och kulturpolitik? Hur kan (och bör!) de existera sida vid sida?

Vad betyder ordet medborgarperspektiv och vad är att värna ett medborgarperspektiv idag inom kulturpolitiken?

Hur kan vi skapa och upprätthålla ett levande kvalitetsbegrepp där gränserna inte går mellan genrer och från vilket ingen känner sig exkluderad?

Hur kan vi skapa den kulturella infrastruktur som krävs för att konstnärlig mångfald ska bli möjlig?

Hur ger vi alla möjlighet att erövra den kunskap som krävs för att göra aktiva val att ta del av och skapa konst?

Om vi anser att konsten ska vara fri, vilka hinder finns för denna frihet och hur ska denna frihet värnas?

Om vi anser att konsten ska ha en central plats i vårt samhälle hur ska levnadsvillkoren för de som arbetar med konst se ut och vilka åtgärder krävs för att nå dit?

Om vi anser att konsten har ett värde som är icke mätbart, hur definierar vi då detta för att säkerställa att det inte körs över i den politiska diskursen? Och hur ser vi till att detta värde får en möjlighet att gå i dialog med samhällslivets alla områden?

Hur kan vi öka anslagen till konsten och kulturlivet och säkerställa en finansiering för framtiden?

Stina Oscarson

Erik Uddenberg

Jacob Hirdwall

Jonas Kruse

Skuggutredningens Tankesmedja Det Osynliga